- F R A M. -

Mandag, 29. januar 1945.

-----oooO§Oooo-----

U. B. BERGEN
16/1.16
Ms. 1568 I h

357

Russland og Finnmarken.

X

I Bergens Tidende for lørdag 27. januar finner vi en artikke som handler om Nord-Norge og den så kalte evakueringshjelpen. I et av avsnittene finner vi følgende:

" Den brente jords taktikk er en av de mange kampmåter som vi har hørt om under krigen, den skulde bl.a. komme til anvendelse i Finnland i 1939. Jeg har ikke truffet noen som s e l v har sett metoden praktisert i Nord-Norge, men alle mennesker har jo hørt om det så."

Nei, selvfølgelig ikke: Det er bare rykter vi hører. Før jul var det også b a r e et rykte at befolkningen ble tvangsevakuert fra de nordlige deler av landet. Men så visste "minister" Riisnes å drepe dette ondsinnede rykte. I alle landets aviser fikk vi se at det var en evakuering som m å t t e og s k u l l e gjennomføres! Og nå kommer B.T. og forteller at tyskerne ikke nytter den brente jords taktikk. - En kunne fristes å spørre om ikke B.T. vet hva den selv skriver. Tidligere i måneden (4/1) finner vi i samme avis en lengre redgjørelse fra generaloberst Rendulic om deportasjonen nordfra, og her forteller han at hvert hus, hver kai, hver bru er av stor betydning i Finnmark. "Landet må derfor legges øde, så livet og kampen blir så vanskelig som mulig for bolsjevikene". - Men kanskje også dette b a r e var et rykte?!

Hovedtemaet i den nasistiske propaganda er bolsjevikspøkelset, og den påstår at russefrykten er eldgammel i Norge og at Russland er vår arvefiende. Særlig skal det være finnmarkingene som frykte "Norges nye nabo".

Nok en gang er propagandaløgnen ute og går, for finnmarkingene som av alle nordmenn har hatt mest samkvem med russerne, er sikkert også minst redde for dem. Norges "nye" nabo har vært det helt til Finnland fikk sin korridor mot Ishavet etter forrige krig. Forholdet Norge-Russland har alltid vært godt, og den grense som ble fastsatt i 1826 av en norsk-russisk kommisjon ble hverken av folket eller myndighetene i Norge følt som noe nederlag, enda Russland fikk to tredjedeler av de tidligere fellesområder. I en enstemmig adresse til kongen bevidnet Stortinget det norske folks takknemlighet for hva der var oppnådd.

I mange hundre år har der vært drevet handel mellom finnmarkingene og russerne fra traktene ved Kvitsjøen. Hanseatenes arvtakere i Bergen hadde monopol på finnmarkshandelen som var til meget liten fordel for landsdelen. Russerne fallbød både billigere mel og kjøpte fisk til en større pris enn bergenserne. I lange tider måtte russehandelen drives som smughandel, men kom inn i legale former ved at monopolhandelen ble opphevet i 1789, og russehandelen ble godkjent av myndighetene i begge land. Russerne slapp å betale toll for fisken og skulle oppmuntres til å slå seg ned i nord, og handelen med andre land skulle fremmes.

De russere som handlet, kalte seg pomorer, d.e. kystboere. Nordmennene ventet dem med lengsel hvert år, og gikk så langt som til å si at uten pomorenes mel, grym, tauverk, trelast, jernvarer etc. gikk det ikke an å bo i Finnmark. Pomorene kjøpte fisk, finere tøyer, kolonivarer, fransk brennevin etc. som de fikk billigere fra eller over Finn-

Handelen skulle foregå i "makktiden" fra midten av juni til slutten av september da fluene la sine egg på tørrfisken, så den ble helt ubrukelig. Russerne saltet imidlertid fisken direkte ned i sin lodje eller skonnert, så finnmarkingen kunne levere fisken fra båt. Dessuten var russerne villige avtakere av sei og annen fisk som det ellers var lite marked for.

Russefartøyene besøkte hver bebodd krok av finnmarkskysten og kom helt sørover til Tromsø, hvor de også var velsette. Ingen tok det nøye om russerne også handlet til seg tørrfisk utenom den lovbefalte makktiden, og de tok mye mer fisk enn de hadde varer å bytte med, så en stor del av fisken måtte betales med rede penger.

Så sent som omkring arhundreskifte ble Finnmark besøkt av et halvt tusen russefartøyer og handelens verdi gikk opp i millionbeløp. Pomorhandelen tok slutt da forrige verdenskrig tok til, og det nye Russland fisket opp større kvanta ved murmanskkysten enn de hadde kjøpt fra Finnmark.

Russerne kom ikke bare som handelsmenn til Finnmark, men også som fiskere. Det førte til dels til rivninger med nordmennene, men russerne fikk også skussmål for å være redelige og fredelige.

Stort sett kan en karakterisere naboskapet som meget godt.

Handelen med russerne avtok i betydning etter hvert som finnmarkingene kunne få mel etc. like billig sørfra, men sjelden har en handel vært mere naturlig enn den norsk-russiske. Finnmarkskystens nesten eneste naturrikdom er fisken. Finnmark mangler korn og skog, som Russland har til overmål. Men russerne trenger fisk.

Det gamle norsk-russiske vennskap der nord kan settes inn i en større sammenheng som gjelder fremtiden: Etter den røde revolusjon stengte Russland seg nesten helt ute fra omverdenen og utviklet et økonomisk autarki. Landet er med sine veldige resurser vel egnet til det, i motsetning til Tyskland som måtte utvide seg både på balkanlandenes og Russlands bekostning for å "være seg selv nok". Både Tyskland og vestmaktene drev autarkipolitikk før denne krigen. I virkeligheten er autarkiet en krigsøkonomi, og en lidende menneskehet håper at også den sunde fornuft vil seire etter krigen og skaffe flest mulig del i alle jordens rikdommer. De kan skaffe alle mennesker et godt utkomme. Det må skje ved å utvikle den produksjon og den handel som skaffer forbrukerne de billigste og samtidig de beste varene. I så måte var pomorhandel en tvers over landegrensene et ypperlig eksempel på en god løsning.

Det blir ingen virkelig fred etter denne krigen dersom ikke Sovjet-Samveldet og vestmaktene fortsetter samarbeidet. Et virkelig indicium for en holdbar fred vil være at autarkiet forsvinner. For mange er Sovjet-Samveldet det store spørsmålstegn, og de er urolige på bakgrunn av den isolasjonspolitikk som russerne hittil har ført. Men da må en i sannhetens navn spørre hvorfor Jeppe drikker. I virkeligheten er der også i Storbritannia og USA skjedd en hel revolusj i folkestemningen overfor det nye Russland. Beundringen for den russis innsats i den felles kamp er meget stor, og selv de store kretser som misliker hjemmekommunismen innser at vestmaktenes holdning til Sovjet-Samveldet har vært både uklok og uforskammet. Det blir til og med innrømmet at Stalins respit-pakt med Hitler var det fortjente svar på at Sovjet-Samveldet ble motarbeidet og ignorert av vestmaktenes internasjonale politikk. Sovjet-Samveldet ble som kjent satt utenfor i München.

Men skal Sovjet-Samveldet gi opp verdensrevolusjonen og utvikle de demokratiske muligheter i sin konstitusjon, da må det skje i samarbeide med de vestlige demokratier. Faren for at forsøket skal bli mislykket blir ikke mindre ved hatefulle og mistroiske fordommer. Bad de europeiske og de asiatiske folk i Sovjet-Samveldet har store evner, og det nye styre har bragt dem til utfoldelse. Etter krigen kan de

komme hele verden til nytte, hvis den vil fri seg fra selvforherligende og menneskefiendtlige systemer a la "Blut und Boden".

Den kjente svenske socialøkonom Alva Myrdal sier at fra nordisk synspunkt må det fram for alt understrekes: Vil vi hevde at russerne ikke trenger å skaffe seg strategiske grenser på vår bekostning, er uforstand, mistro og hat de dårligste midler vi kan bruke til å overbevise russerne om at vi har rett.

Både de gamle finnmarkske fredserfaringer og de nye fra frigjøringen er meget viktige som vidnesbyrd om at samarbeide med russerne kan gå utmerket og være til beste for begge parter. -

Nyhetene i den senere tid:

ØSTFRONTEN: Svensk kringkasting meldte lørdag at russiske panserspisser har nådd fram til 150 - 160 km. fra Berlin.

Den russiske offensiv som tok til 11.januar karakteriseres som den største og mest intensiverte under hele krigen. Den hurtige framrykking på alle fronter - og da særlig på det nordre og midtre avsnitt - har helt forpurret de tyske planer om å sette seg fast på en bestemt linje. Overalt er tyskerne blitt fullstendig overrasket over den røde hærs akselerende fart, og det ser ikke ut til at farten på noen måte skal ta av. Russerne klarer å befeste sine vunne posisjoner samtidig som de rykker fram, og i verdenspressen blir det sterkt fremhevet hvilken enorm betydning det er for russernes slagkraft at deres transportsystem bak fronten er så høyt utviklet. Russerne har inntatt flere sentrale punkter uten at tyskerne har fått høve til å tilintetgjøre fabrikkanlegg, broer o.l.. Således ble den viktige tekstilby Lodz inntatt uten at de fikk tid til å ødelegge de verdifulle fabrikker som er i full stand.

Russerne har nå oppgitt den første tapsliste for tyskerne i de 13 første dagene av offensiven: 299.500 drepte og 95.000 fanger. Det blir videre meldt at de som er tatt til fange av Volksturm, ikke har ordentlig soldaterutstyr, men kjemper i ordinære arbeidsklær.

Kampene i den senere tid har vært særlig hårde i Øst-Preussen, der den ene by etter den annen er inntatt. Først i uken ble Tilsit, Gumbinnen og Allenstein tatt, senere er også Saalfeld, Stuhm, Marienburg og Elbing falt. De russiske styrker har således omringet hele Øst-Preussen, og 25 tyske divisjoner står nå innestengt her. Fra nord og øst rykker russerne nærmere Køningsberg, og lørdag stod de knapt 15 km. fra byen. Under framrykkingen her, ble den tyske general Hans Wassermann tatt til fange. I området mellom Treuburg og Allenstein, hadde tyskerne bygget sterke forsvarsverker, som de selv regnet for ugjennomtrengelige. Men lørdag ble det meldt at russiske tropper har brutt igjennom også her, og de rykker nå fram ved de Masuriske sjøer i en bredde av 100 km. I det innestengte Øst-Preussen hersker det en panikkartet stemning. Øst-Preussen har under krigen vært nyttet som tilholdssted for partispissenes familier o.a. notabiliteter. Det hersker også stor nervøsitet blant foreldre i Vest-Tyskland over deres barn som er evakuert til de østlige områder p.g.a. de alliertes bombardement i vest.

Tirsdag erobret general Sjukov Bromberg, som ligger i inngangen til den polske korridor. Lørdag ble det meldt at Thorn, 225 km. n.v.for Varsjava, er omringet, og at også denne byen snart vil være på russiske hender. Kampene i dette området har vært meget hårde. Det tyske infanteri meies ned på en måte som stiller selv de verste blodbad i forrige verdenskrig i skyggen.

Lenger s.v. er Posen (Poznan) omgått både i nord og sør. Likeens blir Breslau inneklemt fra nord og sør. På nordsiden er bl.a. Rawitsch og Kalish inntatt, og i sør er Kreuzburg, Oppeln, Hindenburg (150.000 innb.), og Gleiwitz tatt. Russerne har videre gått

over Oder på flere steder i 130 km bredde, og bl.a. blokkert jernbanen n.v. for Oppeln.

Ved Budapest har tyskerne forsøkt seg med nye angrep, som er slått tilbake.

VESTFRONTEN: Operasjonene i vest er kommet rent i skyggen når en ser de i forhold til kampene i øst. Men det er lett å forstå hvilken hjelp det er for russerne at de alliert binner en tredje del av de tyske styrker til vestfronten.

Kampene i Ardennerne har vært meget harde i uken, og onsdag begynte tyskerne å trekke seg tilbake i en bredde av 50 km. De allierte fly har foretatt flere vellykkede åtak mot tyske transporte i dette området. På 2 dager ble over 5.000 kjøretøyer fullstendig til intetgjort. Norske spitfire fly deltar i disse operasjonene med heder. På grensen mellom Holland og Tyskland er byen Heinzberg tatt av briterne. Ellers blir det meldt at de allierte har tatt følgende byer i vest: St.Witle, Waiz, Nemig og Berg. - Vestbredden av Røre-elven er nå renset for tyskere, og likeleder er bruhodet over elven Moder utslettet. Britene har i løpet av 11 dager ryddet et område på 300 km² for tyskere.

Fra London blir det meldt at tyskerne foreløpig har flyttet de norske offiserene fra Schilber til Lukkenbergwalde.

UNGARN: Den provisoriske regjering i Ungarn som har undertegnet våpenstilstanden har lovet å stille 8 divisjoner til rådighet for de allierte. Troppene skal kjempe mot tyskerne.

ØSTEN: På Luzon har amerikanerne splittet de japanske styrker i to deler, og de rykker stadig fremover. De har bl.a. inntatt Tarlok og to flyplasser like i nærheten. En regner med at Japan har mistet 14000 mann på Luzon siden langangen. Amerikanernes tap anslåes til 3.000 mann.

På Burmafronten er der god framgang.

X "STATSAKT" 1. FEBRUAR ? - Det antas at det forestår omfattende utskifting av ledere innen NS administrasjon i det norske statsstyre. En antar at tyskerne vil overlate administrasjonen mere og mere til de norske, idet tyskerne nå trenges fullt ut i Tyskland. En går ut fra at disse forandringer vil ta form av en "statsakt" den 1.februar.

Nasistene har satt igang en ny propaganda i pressen under navn av "Norsk Front", for å forberede de nye tilstander etter 1.februar.

LITT FORREDERSTATISTIKK: Samlet antall frivillige som har meldt seg for å hjelpe tyskerne i tiden 1/1-43 - 30/11 1944 er 2.953. Tr djeparten ble straks forkastet ved legeundersøkelse. De som er satt i aksjon er: Waffen SS 1.324, SS Vaktbataljon Oslo 386, marinen 328. Tapene for de forskjellige er: Waffen SS 653, dvs. halvparten, SS Vaktbatalion 5, og marinen 3. Ialt befinner nå 2393 "norskfødte" seg i tysk tjeneste.

HAR DU LEST "TRAM" ? -

SEND DEN STRAKS VIDERE!!